

Etuustermien muodon vaihtelu osana informoivan selkotekstin saavutettavuutta

Selkokielestä on tehty viime vuosikymmeninä enenevässä määrin tutkimusta, ja selkomateriaaleja on nykyisin saatavilla monenlaisissa kanavissa ja useista eri aihepiireistä. Suomalaisessa selkokielen tutkimuksessa onkin ryhdytty viime vuosina tarkastelemaan sitä, kuinka eri tekstilajeja edustavia tekstejä voidaan mukauttaa selkokielelle ja minkälainen vaikutus valitulla viestintäkanavalla on selkotekstin ominaisuuksiin (ks. Kulkki-Nieminen 2010; Virtanen 2014; Leskelä & Kulkki-Nieminen 2015). Informoivat eli tietoa jakavat ja usein myös lukijaa velvoittavat tai ohjeistavat tekstit, kuten erilaisten organisaatioiden toimintaa kuvaavat esitteet ja oppaat, ovat jo vuosikymmenten ajan olleet yleinen selkomukauttamisen kohde, ja niiden ominaisuuksiin ja tuottamiseen katsotaan liittyvän monia erityispiirteitä (Leskelä & Kulkki-Nieminen 2015: 98–99).

Informoivien selkotekstien erityispiirteet liittyvät lähinnä niiden sanastoon, aiheisiin ja erikoisalojen kielenkäytön piirteisiin. Informoivat selkotekstit sisältävät ensinnäkin runsaasti erikoisalojen sanastoa, kuten termejä, jotka nimeävät monesti abstrakteja käsitteitä ja palvelevat lähinnä asiantuntijoiden välistä viestintää (Virtanen 2014: 15; Leskelä & Kulkki-Nieminen 2015: 101). Toiseksi informoivien tekstien ymmärtäminen edellyttää usein ennakkotietoja, jolloin kieliäsen yksinkertaistaminen ei vielä takaa niiden ymmärrettävyyttä (Maaß 2020: 23). Kolmanneksi itse erikoisalojen kielenkäytön piirteet, kuten virkakielen moniosaiset yhdyssanat ja korkea leksikaalinen tiheys, voivat vaikeuttaa selkotekstien ymmärtämistä (Hiidenmaa 2000: 61; Rink 2019: 30).

Termit ovat hyvin keskeisiä informoivien selkotekstien ymmärrettävyyden kannalta, sillä ne kasvattavat teks-

tin informaatiotihelyttä ja eroavat osittain yleiskielen sanastosta. Termien käytöllä on kuitenkin myös monia hyötyjä, kuten täsmällisen ja ytimekkään asiantuntijaviestinnän edistäminen (Maaß & Hansen-Schirra 2020: 70). Käytännön sanastotyössä erikoisalojen sanaston ihanteena onkin pidetty sitä, että se on yksiselitteistä ja vaihtelultaan vähäistä. Viime vuosikymmeninä terminologian tutkimuksessa on kuitenkin ryhdytty tutkimaan myös termistön vaihtelua (esim. Temmerman 2000: 10; Faber & San Martín Pizarro 2012: 195; León-Araúz 2017: 214). Tämän valossa onkin kiinnostavaa tarkastella selkotekstien termistössä esiintyvää tilanteista vaihtelua ja kuinka se vaikuttaa selkotekstien ymmärrettävyyteen. Termistön vaihtelun tarkastelu juuri selkokielen viitekehityksessä on tärkeää myös siksi, että sen on havaittu olevan erityisen yleistä juuri yleistajuisissa teksteissä (Freixa & Fernández-Silva 2017: 169–171).

Maaßin (2020: 250) mukaan termin muotoa tilanteisesti mukauttamalla voidaan selkeyttää termin merkitystä, tehdä siitä helppolukuisempi sekä parantaa tekstin koherenssia. Tällainen termistön vaihtelu voi toisaalta myös vähentää viestinnän yksiselitteisyyttä, eikä se aina vastaakaan selkotekstien vaatimusta nimityksen ja käsitteen välisestä läpinäkyvästä suhteesta (Leskelä & Kulkki-Nieminen 2015: 102; Maaß 2020: 249–250; Karasjärvi 2021: 45). Tässä kirjoituksessa termin muodon vaihtelulla ja mukauttamisella tarkoitetaan erikoisalan käsitteiden nimitysten tilanteista vaihtelua, kuten termin osasanojen vaihtamista, lisäämistä tai erottamista omiksi lauseenjäsenikseen sekä yhdyssanatermin muuttamista sanaliittotermiksi, mikä voi toisinaan vaikuttaa myös käsitteen merkitykseen (ks.

Freixa & Fernández-Silva 2017: 160–161; León-Araúz 2017: 214).

Tarkastelen kirjoituksessani selkokielisiä informoivia verkkotekstejä ja kuvaan suomenkielisten etuustermien esitystapoja Kelan selkokielisillä verkkosivuilla. Havaintoni pohjautuvat suomen kielen oppiaineeseen tekemääni sivuaineutkimukseen (Hanhisalo 2021). Kirjoituksessa kuvaan vain tutkimuksen toisesta tutkimuskysymyksestä eli etuustermien esitystavoista tehtyjä havaintoja sekä arvioin erikoiskielisyyden vaikutusta informoivien tekstien selkoistamiseen.

Tutkimuksen aineisto ja menetelmä

Tutkimukseni aineisto koostuu kahdesta osasta. Tekstiaineistona toimivat Kelan selkokielisiltä verkkosivuilta lokakuussa 2020 kootut, noin 70 liuskan laajuiset kahdeksaa eri sosiaalietuusr ryhmää kuvaavat verkkotekstit. Kelan selkokielisiä verkkosivuja on ylläpidetty vuodesta 2019 lähtien (Kela 2019), ja Selkokeskus on myöntänyt niille selkotunnuksen, joten tekstiaineiston voidaan olettaa vastaavan selkokielen periaatteita (Selkokeskus 2022). Selkosivuilla hyödynnettyjä termien esitystapoja ei vertailtu eri kieliversioiden välisten suurten eroavaisuuksien vuoksi yleiskielisten sivujen vastaaviin, vaan tavoitteena oli tutkia esitystapojen toimivuutta selkokielen periaatteiden sekä terminologian tutkimuksen pohjalta. Aineiston toisen osan eli termiaineiston muodostavat ne tekstiaineistossa esiintyneet rahamääräisiä etuuskäsitteitä nimeävät termit, joilla on oma termitietue ja siten suositeltava muoto Kelan terminologisessa sanastossa (2018). Aineistoon valikoitui 104 sosiaalietuustermiä, jotka voitiin muotonsa ja tekstissä saamansa merkityksen perusteella yhdistää rahamääräiseen etuuskäsitteeseen. Tämän jälkeen arvioitiin termistön tilanteista vaihtelua vertaamalla tekstiaineiston termien muotoja Kelan terminologisessa sanastossa esitettyihin muotoihin.

Tutkimus toteutettiin kolmessa vaiheessa, joissa sovellettiin eri menetelmiä. Ensimmäisessä vaiheessa termiaineiston termit analysoitiin laadullisesti ja määrällisesti suhteessa neljään hyvän termin kriteeriin, joille oli muotoiltu terminologian tutkimuksen, sanastotyön oppaiden ja terminologisen käsiteanalyysin avulla etuuskäsitteiden tarkasteluun soveltuva sisältönsä. Toisen vaiheen menetelmä oli laadullinen tekstianalyysi, jonka avulla tarkasteltiin termien esitystapoja Kelan selkosivuilla suhteessa 2010-luvulla ilmestyneisiin suomalaisiin selkokielen oppaisiin (Virtanen 2014; Leskelä & Kulkki-Nieminen 2015; Leskelä 2019) ja Selkomittariin (Selkokeskus 2018). Kolmannessa vaiheessa etsittiin johdonmukaisuuksia termien käytössä sekä tutkittiin, onko termien rakenteella ja käsitteiden käsitepiirteillä ollut vaikutusta termin muotoon.

Kuvaan erityisesti havaintojani yhdestä tekstianalyysin keskeisestä aihekokonaisuudesta eli etuustermien tilanteisesta muodon vaihtelusta ja muodon mukauttamisesta. Näiden havaintojen perusteella olen tehnyt johtopäätöksiä siitä, miten selkokirjoittaja voi esittää ja selkeyttää erikoiskielistä sanastoa mukauttaessaan selkokielelle informoivaa tekstiä, joka sisältää erikoiskieltä ja jonka termitiheys on suuri. Tekstianalyysi toteutettiin selkokielen ohjeistuksille uskollisesti siten, että tekstiaineistosta saataisiin esiin sosiaalialaa käsitteleville informoiville verkkoteksteille ominaisia tapoja edistää selkotekstin saavutettavuutta erityisesti sanastotasolla. Siten selkokielisiä etuustekstejä ja niiden termistöä tarkasteltiin suhteessa tekstikonaisuuteen, termin muodon mukauttamiseen sekä termiin viittaamiseen. Tämä jaottelu mukailee osin Selkomittaria, jossa selkokielen periaatteiden toteutumista tarkastellaan neljällä tasolla: teksti kokonaisuutena, sanasto, kielen rakenteet ja tekstin visuaalisuus (ks. Selkokeskus 2018).

Tarkastelen ensin erikoiskielisen sanaston erityispiirteitä, minkä jälkeen ana-

lysoin niitä sanaston selkokielistämisen ja terminologisen tutkimuksen näkökulmasta. Tämän jälkeen kuvaan kolme keinoa, joilla etuustermien muotoa on Kellan selkosivuilla mukautettu ja vaihdeltu. Lopuksi kokoaan havainnot ja pohdin terminologian ja informoivien tekstien selkoistamisen välistä suhdetta.

Erikoiskielisen sanaston ja termien ominaispiirteet

Erikois- ja yleiskielen välinen raja on häilyvä, ja monissa käyttöyhteyksissä ne esiintyvätkin limittäin. Kun esimerkiksi erikoisalan teksti esiintyy ihmisten arjessa, saattaa sen erikoiskielisyys jäädä huomiotta (ks. Cabré Castellví, Sager & DeCesaris 1999: 63, 65). Tekstin erikoiskieliset piirteet voivat kuitenkin vaikuttaa sen saavutettavuuteen merkittävästi, minkä vuoksi niiden tarkastelu on perusteltua ja tarpeen myös selkokielen tutkimuksessa. Erikoiskielillä on useita yleiskielestä poikkeavia piirteitä, jotka aiheutuvat siitä, että erikoiskieliä käytetään pääasiassa muodollisissa yhteyksissä asiantuntijoiden välisessä viestinnässä ja ne sisältävät erikoistunutta tietoa (Haarala 1981: 9; Cabré Castellví ym. 1999: 65).

Terminologian tutkimuksessa termit ymmärretään tarkkarajaisemmaksi ilmiöksi kuin erikoiskielinen sanasto, johon termitkin kuuluvat. Erikoiskielisen sanaston ajatellaan siten kuvaavan suhteellisen pienen ihmisjoukon käyttämää, pääasiassa ammatilliseen toimintaan liittyvää sanastoa, kun taas termit syntyvät erikoisalan käsitteiden määrittelyn seurauksena (Depecker 2015: 37; ten Hacken 2015: 6–7). Tarkan määrittelmän ohella termien ominaispiirteinä pidetään vakiintuneisuutta, merkitysisällön ensisijaisuutta muotoon nähden sekä tiettyyn erikoisalaan kiinnittymistä (Lérat 1989; Cabré Castellví ym. 1999: 81). Termien ajatellaan muodostavan erikoiskielten sanaston ytimen, sillä erikoiskieliset ilmaukset muo-

dostuvat pitkälti tiettyjen erikoisalojen termeistä (Kageura 2015: 47–50).

Erikois- ja yleiskielisten tekstien väliset merkittävimmät erot koskevat niiden sanastoa. Erikoiskielten sanasto eroaa yleiskielen sanastosta siten, että siinä on enemmän yhdyssanoja ja sanojen merkimmäätä ja leksikaalisten osien määrä on suurempi (Tyysteri 2010: 355). Leksikaalisten osien suuri määrä johtuu siitä, että termin muodon on tavoiteltu heijastelevan sen takana olevaa, varsin säännölliseksi ajateltua käsittejärjestelmää (Tyysteri 2010: 355; Kageura 2015: 53). Tämä termin ja käsitteen välinen yhteys, josta käytetään myös nimitystä *läpinäkyvyys* (ISO 704 2000: 25), voi lisätä tekstin yksiselitteisyyttä. Käytännön sanastotyössä on lisäksi korostettu termistön standardisointia, mitä on edistetty määritelmillä ja sanastoilla (Temmerman 2000: 1–2). Yksiselitteisyyttä tavoitellaan myös selkoteksteissä, ja esimerkiksi käsitteitä läpinäkyvästi nimeävät termit sekä selkokieliset sanastot edistävät osaltaan tämän toteutumista (ks. Maaß 2020: 96; Suuronen 2022).

Erikoiskielisen sanaston vaikutukset tekstin selkoistamiseen

Selkokeskuksen laatimaa Selkomittaria käytetään Suomessa ohjeena, kun arvioidaan selkotekstin saavutettavuutta sen lukijoiden kannalta. Yleisohje on, että selkoteksti on helposti luettava ja omaksuttava kokonaisuus, jossa käytetään helppoa ja ymmärrettävää sanastoa ja kielellisiä rakenteita (Selkokeskus 2018; Leskelä 2019: 113). Verkossa julkaistavien selkotekstien osalta tärkeää on arvioida myös sitä, kuinka helppoa sivuilta on löytää tietoa, onko tiedon määrä sopiva ja kuinka tietoa on ryhmitelty (Virtanen 2014: 167; Leskelä 2019: 68).

Tutkimukseni kannalta erityisen keskeisiä olivat Selkomittarin sanastotason periaatteet, kuten tuttujen, lyhyiden, kotooperäisten ja konkreettisten sanojen

suosiminen. Sanaston tuttuuden vaatimus merkitsee sitä, että lukijalle vieraaksi oletettu sana selitetään ensimaininnan yhteydessä. (Selkokeskus 2018: 9–10.) Eriytyisesti informoivien selkotekstien tiedon tulee olla tarkkaa, jolloin ne saattavat sisältää useita lukijalle vieraita sanoja (Leskelä & Kulkki-Nieminen 2015: 100–102). Sanan tuttuus riippuu kuitenkin aina kohderyhmästä. Siten esimerkiksi arkipäiväisiltä tuntuvat tietotekniikan termit voivat tuottaa ikäihmisille suuriakin ymmärrysvaikeuksia (ks. Gutermuth 2020: 235; Maaß 2020: 95). Tutun sanaston käyttöön tulee silti pyrkiä, sillä uudet sanat vähentävät tekstin leksikaalis-semanttista ennustettavuutta ja niiden prosessointi aiheuttaa selkotekstien lukijoille enemmän ongelmia kuin pitkien sanojen (Kulkki-Nieminen 2010: 37; Maaß 2020: 104–105).

Tärkeä selkokielen sanastotason periaate on myös lyhyiden sanojen suosiminen. Virtasen (2014: 82, 86) mukaan moniosaiset yhdyssanat ja termit vaikeuttavat selkotekstin lukemista, joten niitä tulisi pyrkiä välttämään, lyhentämään tai selittämään. Etenkin pitkiin yhdyssanoihin tulisi viitata osittaistoistolla, eli jättää niiden määriteosa toistamatta sanan ensimaininnan jälkeen (Selkokeskus 2018: 9–10). Näin osittaistoisto vähentää pitkien sanojen määrää, mutta samalla termien läpinäkyvyys heikkenee. Käytännössä selkokirjoittajan tulkintaan sanan pituudesta vaikuttaa suuresti tekstikokonaisuus, eikä pitkiä sanoja aina voida lyhentää tai korvata lähivastineella (ks. Koskela, Lehikoinen & Nuopponen 2009: 40; Pelkonen 2020: 46). Pitkiä sanoja on silti havaittu välteltävän selkoteksteissä. Esimerkiksi Heiskasen (1994: 68) tutkimuksessa kävi ilmi, että yli kymmenkirjaimisten ja yli kolmitavuisten sanojen osuus on pienempi selko- kuin yleiskielisissä teksteissä.

Vaikka pitkien ja erikoiskielisten sanojen osuuden ei tulisi olla selkoteksteissä liian suuri, voi esimerkiksi termien välttely hämärtää tekstin merkitystä (ks.

Maaß 2020: 97–98). Siksi sanastoa voidaan selkoteksteissä tarvittaessa mukauttaa. Ohjeistusten valossa sanojen rakenteen mukauttamiseen on selkokielessä ainakin kolme keinoa. Ensinnäkin yhdysosan voi jakaa osiin rivinvaihdolla. Toiseksi sanan merkitys voidaan ilmaista parafrasilla, jolloin esimerkiksi yksittäinen sana muutetaan monisanaiseksi lausekkeeksi muuttamatta sen merkitystä. Kolmanneksi yhdyssanoihin voidaan viitata osittaistoistolla. Vastaavasti sanaston merkityksen havainnollistamiseksi on käytössä ainakin kolme strategiaa. Sanalle voidaan esimerkiksi antaa selitys samassa virkkeessä *eli*-lausekkeella tai kaksoispisteen jälkeen tai seuraavassa virkkeessä *X tarkoittaa Y:tä*-ilmauksella. Lisäksi termin merkityksestä voidaan antaa havainnollistava esimerkki, tai sen merkitys voidaan ilmaista hyvinkin eksplisiittisesti. (Ks. Virtanen 2014: 82, 84–86; Selkokeskus 2018: 9–10; Leskelä 2019: 132, 135; Maaß & Hansen-Schirra 2020: 104.)

Terminologian kognitiiviset suuntaukset ja termistön tilanteinen vaihtelu

Edellä mainitut keinot mukauttaa selkotekstien sanastoa muodoltaan sekä havainnollistaa sen merkitystä ovat rinnastettavissa niihin terminologian suuntauksiin, jotka ovat ottaneet vaikutteita kognitiivisesta kielitieteestä. Näissä suuntauksissa sanojen merkityksen korostetaan aina olevan sidoksissa viestintätilanteisiin, ja siten myös termien käytön tulee vastata lukijan tietotasoa (Temmerman 2000: 42; Faber & San Martín Pizarro 2012: 191). Kohderyhmä ja konteksti ovat tärkeitä myös selkokielen kannalta. Esimerkiksi informoivan selkotekstin lukijaksi oletetaan henkilö, jolla on hyvin rajalliset tiedot tekstin aihepiiristä, mikä vaikuttaa tekstin teemankulkuun ja sen tiedon määrään (Uotila 2013; Leskelä & Kulkki-Nieminen 2015: 98). Vastaavasti selkotekstin konteks-

tia voidaan mukauttaa vaihtamalla tekstilajia tai tarjoamalla kontekstivoivaa taustatietoa (ks. Leskelä & Kulkki-Nieminen 2015: 99; Karasjärvi 2021).

Taulukko 1.

Termien muodon vaihtelun ja mukauttamisen keinot tekstiaineistossa, niiden yleisyys ja esimerkkejä niiden havaituista esiintymistä.

Termin esitystapa	Esimerkkejä
Termin pilkkominen osiin (12 tapausta)	<i>lapsen elatusapu</i> → lapselle elatusapu <i>lapsiperhe-etuus</i> → tuki lapsiperheille <i>työttömyysetuus</i> → tuki työttömälle
Lyhyemmän nimityksen suosiminen (10 tapausta)	<i>toimeentulotuen perusosa</i> → perusosa <i>sotilasavustuksen asumisavustus</i> → asumisavustus <i>eläkkeen lapsikorotus</i> → lapsikorotus
Käsitteen tilapäinen nimitys (9 tapausta)	<i>opintotuen asumislisä</i> → opiskelijan asumislisä <i>16 vuotta täyttäneen vammaistuki</i> → yli 16-vuotiaan vammaistuki; vammaistuki aikuiselle

Kognitiivisesta kielitieteestä vaikutteita saaneissa terminologian suuntauksissa tarkastellaan ensisijaisesti käsitteen nimitystä eli termiä, joka nimeää ilmiön ja auttaa sen ymmärtämisessä (Temmerman 2000: 224, 126). Synonymia ja polysemia nähdään luonnollisina ilmiöinä myös erikoiskielissä, jolloin myös käsitteen merkitystä voidaan havainnollistaa tilanteen mukaan kielellisesti (Temmerman 2000: 126, 150–151). Tämä voi ilmetä esimerkiksi termin korvaamisena yleistajuisemmalla sanalla, vaihtelevina kirjoitusasuina, osittaistoistona ja lyhenteinä (ks. Faber & San Martín Pizarro 2012: 189–191; León-Araúz 2017: 216). Selkotekstissä tällainen termistön vaihtelu voi kuitenkin olla ongelmallista. Esimerkiksi Kelan etuuslomakkei-

den saavutettavuutta autismikirjon henkilöiden kannalta tutkinut Karasjärvi (2021: 45) on todennut, että niinkin pieni sanaston vaihtelu kuin eroavaisuus yhdyssanan tai sanaliiton osasanojen erottelussa (*kotihoidon tuki* vs. *kotihoidontuki*) voi luoda autismikirjoon kuuluvalle selkotekstin lukijalle vaikutelman, että kyseessä on kaksi eri etuutta.

Seuraavaksi kuvaan, millaisena termistön tilanteinen vaihtelu Kelan selkosivuilla näyttäytyi. Tapauksia, joissa termin muoto vaihteli, esiintyi tekstiaineistossa 31. Tässä keskityn arvioimaan muodon tarkoituksenmukaisuutta selkokielen kannalta. Etuustermien muotoa oli mukautettu Kelan selkosivuilla lähinnä kolmella tavalla: pilkkomalla yhdyssana- ja sanaliittotermejä osiin sekä käyttämällä käsitteestä lyhyempää tai tilapäistä nimitystä. Näiden keinojen käyttöä on esitelty kootusti taulukossa 1 ja niitä tarkastellaan yksityiskohtaisemmin alla omilla luvuissaan.

Termin pilkkominen osiin

Tekstiaineistossa esiintyi 12 tapausta, joissa yhdyssana- tai sanaliittotermi on pilkottu osiin siten, että sen osasanat taipuvat toisiinsa nähden itsenäisesti tai termi muuttuu parafrasinomaiseksi. Yhdyssanatermien kohdalla voidaan tällöin joissakin tapauksissa puhua termin muuttumisesta sanaliittotermiksi, mikä on erikoiskielissä suhteellisen yleistä (ks. Tyysteri 2010: 355; Maaß 2020: 270). Toisin kuin osittaistoistoa käytettäessä, ei termin pilkkominen kuitenkaan juuri lyhennä termiä, vaan lähinnä havainnollistaa sen rakenneosien välistä suhdetta.

Pilkkomisen jälkeen kolmessa tapauksessa termin kaikki osasanat ovat säilyneet ennallaan, mutta ne taipuvat itsenäisesti ja toimivat itsenäisissä lauseenjäsenfunktioissa. Tällöin yhdyssana- tai sanaliittotermi perusosa saa objektin aseman ja määriteosa toimii adverbialina. Esimer-

kissä 1a sanaliittotermin *opintolainan valtioneuvoston* on pilkottu osiin siten, että *opintolainana* on taivutettu illatiivissa (*opin-
tolainaan*) ja *valtioneuvoston* genetiivissä (*valtioneuvoston*). Tämä palvelee selko-
tekstien eksplisiittistä teemankulkua (ks. Uotila 2013): valtioneuvoston myönnetään
edellä mainittuun opintolainaan, jolloin se
esitellään reemapaikassa. Esimerkeissä 1b
ja 1c yhdyssanatermi *matkakorvaus* ja sa-
naliittotermin *lapsen elatusapu* on pilkottu
osiin, mikä selkeyttää osasanojen välistä
suhdetta: matkoista voi saada korvauksen
ja elatusapua maksetaan lapselle. Lause-
tasolla sanat *korvauksen* ja *elatusapu* ovat
reemapaikalla, ja määriteosat *matka-*
ja *lapsen* on kiinnitetty suuremmin lukijan
elämään. Näin huomio kiinnittyy lukijan
matkaan sekä asevelvollisen lapselle mak-
settavaan etuuteen:

- (1a) Voit rahoittaa opintojasi myös ottamalla pankista opintolainaa. – – Voit saada **opintolainaan valtioneuvoston**, jos saat opintorahaa tai aikuiskoulutustukea. (Opiskelu ja asevelvollisuus)
- (1b) Jos sinun pitää käyttää taksia terveydentilasi tai puutteellisten liikenneolosuhteiden takia, voit saada **matkoista korvauksen**. (Sairastaminen ja kuntoutus)
- (1c) Jos asevelvollinen ei pysty mak- samaan **lapselle elatusapua**, Kela voi maksaa elatusavustuksen armeijan – – aikana. (Opis-
kelu ja asevelvollisuus)

Neljässä tapauksessa termin muoto on etääntynyt vieläkin vahvemmin Kelan terminologisessa sanastossa esitetystä termin suositellusta muodosta. Tätä esitystapaa käytettiin kuvattaessa tietyn etuusryhmän kohderyhmää, ja sitä esiintyiikin pääasiassa etuusryhmiä esiteltäessä. Esi-

merkiksi yhdyssanatermistä, jonka suosittelu muoto on *työttömyysetuus*, käytetään Kelan selkosivuilla sanaliittotermejä *tuki työttömälle* ja *tuki työttömyyden ajalle*. Esitystapa havainnollistaa etuuslajin merkitystä tuomalla selkeämmin esiin sen kohderyhmän (*työttömälle*) ja myöntämisperusteen (*työttömyyden ajalle*). Samaa funktiota edustavat termien *opintotuetus/opintotukietuus* sekä *perhe-etuus/lapsiperhe-etuus* muodot *tuki opiskelijoille* ja *tuki lapsiperheille*.

Selkosivuilla oli lisäksi viisi tapausta, joissa käsitteeseen on viitattu selityksenomaisella lausekkeella. Tällöin termin osasanoja on korvattu lähivastineilla tai lukijalle on annettu lisätietoa sen merkityksestä. Tätä voidaan pitää selkotekstin lukijan näkökulmasta toimivampana ratkaisuna kuin esimerkiksi *eli*-lausekkeella alkavaa selitystä, joka voisi vähentää tekstin luettavuutta (ks. Leskelä 2019: 136; Maaß 2020: 254). Esimerkissä 2a yhdys-
sanatermi *yöpymisraha* esiintyy aluksi otsikossa selityksen kaltaisena siten, että perusosa *raha* on vaihtunut yläkäsitteenomaiseksi muotoon *korvaus*. Esimerkissä 2b yhdyssanatermi *yksinhuoltajakorotus* on pilkottu osiin siten, että määriteosa *yksinhuoltaja* on lauseen subjekti ja perusosa *korotus* objekti. Näin alaosiossa *Lapsilisä* esiintyvän yksiselitteisen termin [*lapsilisän*] *yksinhuoltajakorotus* sisältö ilmaistaan yläkäsitteenomaisella parafrasilla, jolloin sen termimäisyys vähenee (ks. Maaß 2020: 270).

- (2a) **Korvaus yöpymisestä**
Jos joudut esimerkiksi liikenne-
nyhteyksien vuoksi yöpymään
kuntoutuspaikkakunnalla, voit
saada **yöpymisrahaa**. (Sairasta-
minen ja kuntoutus)
- (2b) **Yksinhuoltaja saa korotuksen**,
joka on jokaisesta lapsesta noin
63 e/kk. (Lapsiperheet)

Selkosivuilla käytetään lisäksi nimityksiä *tuki adoptiovanhemmille* ja *tuki adoption kustannuksiin* mainitsematta termin suositeltua muotoa *adoptiotuki*. Sen sijaan aineiston muista etuustermeistä, lukuun ottamatta kuutta termiä, joista on käytetty lyhennettyä muotoa, käytetään myös niiden Kelan terminologisessa sanastossa suositeltua muotoa.

Termin pilkkominen osiin on yksi keino havainnollistaa termin osasanojen suhdetta toisiinsa, ja sen käyttö juontuu etuustermistön rakenteellisista ominaisuuksista ja etuuskäsitteiden käsitepiirteistä. Strategiaa on nimittäin hyödynnetty tekstiaineistossa sellaisten moniosaisien termien kohdalla, joiden muodosta käy ilmi etuuden kohderyhmä tai myöntämisperuste. Tämä termistön vaihtelun muoto vähentää pitkien ja abstraktien sanojen määrää tekstissä sekä tekee etuustermeistä helppolukuisempia ja konkreettisempia. Kelan selkosivuilla onkin erotettavissa pyrkimys havainnollistaa termien merkitystä etenkin uusia termejä esiteltäessä. Ensisijaisesti termien suositeltujen muotojen käyttö on kuitenkin selkosivuilla yleistä ja perusteltua etenkin silloin, kun lukijan voi olla tarpeen saada selville juuri etuuden nimitys tai termi tiedetään hänelle tutuksi.

Käsitteen lyhyemmän nimityksen suosiminen

Tekstiaineistossa käytetään kymmenestä käsitteestä vain lyhyempää nimitystä. Lyhyempää nimitystä käytetään kahdenlaisista käsitteistä. Ensinnäkin neljässä tapauksessa käsitteeseen, jolla on Kelan terminologisessa sanastossa kaksi suositeltua muotoa, viitataan vain nimityksistä lyhyemmällä. Näin on toimittu termien *toimeentulotuen perusosa* > *perusosa*, *lapsen elatusapu* > *elatusapu*, *sotilasavustus elatusapuun oikeutetulle lapselle* > *elatusavustus* ja *sotilasavustuksen asumisavustus* > *asumisavustus* kanssa. Toiseksi kuudessa

tapauksessa sanastossa vain yhden suositellun nimityksen saavaan käsitteeseen viitataan nimityksellä, josta on jätetty yksi osasana pois. Tämä koskee termejä *korotettu vammaistuki* ja *korotettu hoitotuki* > *korotettu tuki*, *ylin vammaistuki* ja *ylin hoitotuki* > *ylin tuki*, *eläkkeen lapsikorotus* > *lapsikorotus* ja *työttömyysetuuden lapsikorotus* > *lapsikorotus*. On odotuksenmukaista, että selkosivuilla käytetään käsitteiden lyhyempää nimitystä, sillä selkokielessä vältellään pitkiä sanoja (ks. Heiskanen 1994: 70–71; Selkokeskus 2018: 9–10).

Lyhyemmän nimityksen käyttöä tekstiaineistossa selittää useimmiten se, että termin tarkka merkitys selviää tekstiympäristöstä. Esimerkiksi käsitteestä *toimeentulotuen perusosa* käytetään nimitystä *perusosa*, sillä kyseisessä osiossa käsitellään vain toimeentulotukea ja annetaan erillisten alaotsikoiden alla tarkempaa tietoa perustoimeentulotuen perusosasta. Esimerkissä 3a käytetään vastaavasti lyhyempää muotoa termistä *eläkkeen lapsikorotus*, kun etuuden kohderyhmä on asiayhteydestä selkeä. Sen sijaan esimerkiksi 3b lyhyempien nimitysten *korotettu tuki* ja *ylin tuki* käyttäminen luettelossa käsitteistä, joiden pidemmät nimitykset ovat *korotettu vammaistuki* ja *ylin vammaistuki*, on jokseenkin yllättävä ratkaisu. Lyhyemmän nimityksen käyttöä kuitenkin puoltaa se, että otsikossa käytetään ilmausta *vammaistuki lapselle*, mikä viittaa termien liittyvän vammaisetuuksiin:

- (3a) Jos olet *eläkkeellä* ja kotonasi asuu alle 16-vuotias lapsi, voit hakea Kelasta **lapsikorotusta**. (Eläkkeet)
- (3b) *Vammaistuki lapselle*
- Perusvammaistuki on noin 93 e/kk.
  - **Korotettu tuki** on noin 217 e/kk.
  - **Ylin tuki** on noin 421 e/kk. (Sairastaminen ja kuntoutus)

Lyhyemmän muodon käyttäminen tietystä etuustermeistä on tekstiaineistossa suurilta osin perusteltua, sillä se edistää selkokielen vaatimusta lyhyen sanaston käytöstä ja voi siten parantaa tekstin luettavuutta. Strategia onkin kannattava etenkin niiden termien kohdalla, joille on Kelan terminologisessa sanastossa tarjottu kaksi eri muotoa. Esimerkiksi luetteloissa voisi kuitenkin olla perusteltua käyttää termien pitkää muotoa, sillä tällöin teksti ei välttämättä tue termin ymmärtämistä samoin kuin juoksevassa tekstissä. Määriteosan pois jättäminen voi esimerkiksi luoda vaikutelman, että termi nimeää yläkäsitettä (*ylin tuki* vs. *ylin vammaistuki*), jolloin osa lukijalle tärkeästä tiedosta jää saamatta. Luettelossa pidempi nimitys ei välttämättä myöskään suuresti heikentäisi tekstin luettavuutta, kun väljä asettelu muutoin helpottaa lukemista (ks. Leskelä 2019: 187–188).

Tilapäisten nimitysten käyttö

Tekstiaineistossa esiintyi yhdeksän tapusta, joissa käsitteestä on käytetty niin kutsuttua tilapäistä nimitystä. Näille nimityksille on ominaista, että ne eroavat osasanoiltaan käsitteen suositellusta nimityksestä merkittävästi, mutta termi säilyttää silti keskeiset rakenneominaisuutensa, kuten säilyy sanaliittoterminä eikä aina lyhene. Kyseessä on siis eräänlainen käsitteen merkitystä havainnollistava parafraasi. Esitystavan funktioksi voidaankin hahmottaa termin konkreettisuuden lisääminen ja joidenkin selkotekstien lukijoille vaikeiksi arvioitujen morfologisten ainesten, kuten NUT-partisiipin, vältteleminen (ks. Leskelä 2019: 147).

Tilapäisen nimityksen avulla käsite voidaan esittää havainnollisemmin kiinnittämällä huomio etuuden kohderyhmään. Esimerkiksi käsitteestä, jonka suositeltu nimitys on *opintotuen asumislisä*, käytetään tekstiaineistossa kerran nimitystä *opiskelijan asumislisä*. Luet-

telossa, jossa nimitys esitetään, on mainittu useita asumisetuuksia, jolloin niiden kohderyhmän voidaan ajatella olevan olennaista tietoa. Toisaalta opiskelija on oikeutettu asumislisään vain saadessaan opintotukea, joten termin suositeltu muoto olisi yksiselitteisempi. Esimerkissä 4 termistä *peruspäiväraha* käytetään pidempää muotoa *työttömyysturvan peruspäiväraha*, jolloin käsite liitetään työttömyysetuuksiin. Samassa esimerkissä termistä *16 vuotta täyttäneen vammaistuki* käytetään muotoa *yli 16-vuotiaan vammaistuki*. Tällöin termin muodon muuttamisen syynä lienee kuitenkin tekstin kohderyhmälle vaikeina pidettyjen morfologisten kielenainesten, kuten sijataivutusten (*vuotta, täyttäneen*) ja partitiippirakenteiden (*täyttänyt*) välttely. Uuden nimityksen myötä käsite on myös helpommin yhdistettävissä vieruskäsitteeseensä *alle 16-vuotiaan vammaistuki*, vaikkakin nimitys voi antaa mielikuvan, että etuuteen olisivat oikeutettuja vain 17-vuotiaat tai sitä vanhemmat.

- (4) Joitakin tukia maksetaan kuitenkin vain niille, jotka ovat asuneet Suomessa tietyn ajan ennen tuen myöntämistä.

Näitä tukia ovat esimerkiksi – –

- Kelan maksama **työttömyysturvan peruspäiväraha** – –
- **yli 16-vuotiaan vammaistuki**.

(Muutto)

Etuustermistön sisällä poikkeuksellisen pitkiä ja morfologisesti monimutkaisia termejä *16 vuotta täyttäneen vammaistuki* ja *alle 16-vuotiaan vammaistuki* on mukautettu vieläkin selkeämmin mainittaessa termit otsikossa. Tällöin niistä käytetään muotoja *vammaistuki aikuiselle* ja *vammaistuki lapselle*, minkä jälkeen etuuksien tarkempi kohderyhmä mainitaan juoksevassa tekstissä (esimerkit 5 ja 6).

- (5) **Vammaistuki lapselle**
Alle 16-vuotias voi saada *tukea*, jos hänellä on vamma tai pitkäaikainen sairaus. (Sairastaminen ja kuntoutus)
- (6) **Vammaistuki aikuiselle**
Yli 16-vuotias voi saada *vammaistukea*, jos hänen toimintakykynsä on heikentynyt vähintään vuoden ajan. (Sairastaminen ja kuntoutus)

Tilapäisten nimitysten käyttö vaikuttaa termin merkityksen laventumisesta huolimatta sikäli perustellulta, että otsikolla voidaan saada lukijan huomio tehokkaasti. Termin muotoa vaihtelemalla voidaan myös esittää käsitteen merkitysisältö pienemmissä osissa siten, että sisältö säilyy muutoin samana eikä osiossa viitata samaan käsitteeseen usealla eri termillä (ks. Maaß 2020: 103). Vastavasti termistä *työttömyyspäiväraha* käytetään mahdollisesti selkeämpää, vaikkakin useamman osan sisältävää nimitystä *työttömyysajan päiväraha*.

Tilapäisten nimitysten käyttö on esimerkki selkokirjoittajan suuntautumisesta selkotehtsin lukijan kielellisiin ja tiedollisiin tarpeisiin. Lukija voi siis eri yhteyksissä nähdä termin joko suositellussa muodossaan tai hahmottaa käsitteen keskeisimmän sisällön päätelläkseen, koskeeko etuus häntä itseään vai ei. Kun lukijaa sen sijaan opastetaan hakemaan etuutta, käytetään suositeltua nimitystä. Tilapäisten nimitysten voidaankin ajatella liittyvän termien funktionaaliseen vaihteluun, jonka avulla termi esitetään helpommin omaksettavassa muodossa (Faber & San Martín Pizarro 2012: 191). Niiden käyttöön liittyy kuitenkin mahdollisuus, että käsitteiden merkitysisällöstä annetaan harhaanjohtava kuva. Termin osanoihin liittyvät muutokset on nimittäin havaittu erityisen yleisiksi yleistajuisissa teksteissä, ja tällaiset leksikaaliset muutokset lisäävät termien

monitulkintaisuutta enemmän kuin muut termistöissä ilmenevän vaihtelun muodot (Freixa & Fernández-Silva 2017: 171). Siten on tärkeää, että lukijalle annetaan kaikissa tapauksissa paikkansa pitävää tietoa.

Lopuksi

Tässä kirjoituksessa olen kuvannut havaintojani siitä, millä tavoin termistön tilanteinen vaihtelu voi käytännössä ilmetä informoivassa selkotehtsissä. Havainnot perustuvat sivuainetutkimukseeni, jonka tavoitteena oli arvioida noin sata Kelan etuustermiä suhteessa neljään hyvän termin kriteeriin sekä havainnoida näiden termien muotoa ja esitystapoja Kelan selkokielisillä verkkosivuilla.

Kelan selkosivuilla käytetyt keinot vaihdella ja mukauttaa etuustermien muotoa palvelivat karkeasti kahta tarkoitusta. Ensinnäkin siten havainnollistettiin etuuskäsitteen merkitystä itse tekstiyhteydessä. Tämän keinona toimi yhtäältä yhdyssanatermin muuttaminen sanaliitoksi, kuten *adoptiotuki* > *tuki adoption kustannuksiin*, sekä toisaalta sanaliittotermin määriteosan muuttaminen itsenäiseksi lauseenjäseneksi, jolloin termin perusosa asettuu lauseen reemapaikalle: *lapsen elatusapu* > [*maksamaan*] *lapselle elatusapu[a]*. Toiseksi näin saatiin turvata tekstin saavutettavuus laajalle kohderyhmälle. Esimerkiksi termien *16 vuotta täyttäneen vammaistuki* ja *alle 16-vuotiaan vammaistuki* esittäminen otsikoissa muodoissa *vammaistuki aikuiselle* ja *vammaistuki lapselle* voi parantaa tekstin helppolukuisuutta, vaikka käsitteestä syntyvä mielikuva muuttuukin. Kielen pintatason yksinkertaistamisen ajatellaan voivan tehdä tekstistä ymmärrettävän kielitaidoltaan monimuotoiselle ryhmälle (ks. Leskelä & Uotila 2020: 234). Kun esimerkiksi muotoon *yli 16-vuotiaan vammaistuki* muuttuneesta termistä *16 vuotta täyttäneen vammaistuki* on karsittu NUT-partisiippirakenne, joka voisi olla suomen

kielen oppijalle haastava, vastaa se paremmin selkokielen vaatimuksia (ks. Selkokeskus 2018; Leskelä 2019: 159).

Termin muodon mukauttamiseen ja lyhyempiin muotoihin liittyy kuitenkin myös riskejä, mikäli tekstiyhteys ei auta termin tulkinnassa. Selkokirjoittajan onkin tärkeää arvioida ratkaisujaan tarkasti ja mukauttaa termin muotoa vain, kun siitä on lukijalle aidosti hyötyä. Vaikeiden sanojen käyttöä informoivissa selkoteksteissä tutkinut Pelkonen (2020) onkin todennut, että erikoiskielistä sanastoa tarvitaan, jotta viestintä olisi riittävän täsmällistä, ja että joidenkin termien korvaaminen on lähivastineiden puutteenkin vuoksi mahdotonta. Lisäksi käsitteiden liika selittäminen voi heikentää tekstin luettavuutta (Leskelä 2019: 136). Tutkimuksessani havaitut termien esitystavat edustavatkin eräänlaista termin korvaamisen ja käsitteen selittämisen välimuotoa. Näin voidaan yhtäältä vähentää termin termimäisyyttä muuttamalla sen rakenne yhdyssanatermistä lukijalle mahdollisesti selkeämmäksi sanaliittotermiksi, käyttämällä termistä lyhyempää muotoa tai erottamalla sen osasanat omiksi lauseenjäsenikseen. Toisaalta voidaan suuntautua termin ja sen nimeämän käsitteen väliseen suhteeseen, kun selityksen sijaan lisätään termin läpinäkyvyyttä, kuten tilapäisiä nimityksiä käytettäessä.

Suomalaiset selkokielen ohjeistukset ovat yleisestikin ottaen melko väljät ja jättävät selkokirjoittajalle tulkinnanvaraa (Leskelä & Uotila 2020: 228), joten myöskään termien käytöstä informoivissa selkoteksteissä ei liene syytä esittää ehdottomia ohjeita. Lisäksi tekstin erikoiskielisyyteen suuntautuminen on erityisen tärkeää, kun siinä käytetty termistö eroaa huomattavasti myös yleiskielen sanastosta tai kun se on vierasta suurelle osalle tekstin kohderyhmästä. Tutkimuksessani tarkasteltu Kelan etuustermistö on tätä vastoin oletettavasti suurelle osalle selkotekstien lukijoista tuttua, kotoperäistä,

verrattain lyhyttä eli pääasiassa kahdesta tai kolmesta osasanasta koostuvaa sekä etuuskäsitteitä varsin läpinäkyvästi nimeävää. Tässä havaintokirjoituksessa onkin kuvattu lähinnä sitä, kuinka termien muodon vaihtelu voi toimia tekstin yleistajuis-tamisen ja tekstilajin mukauttamisen kei-nona (ks. Freixa & Fernández-Silva 2017: 169, 176). Termistön tilanteisen vaihtelun vaikutuksesta selkotekstien saavutettavuuteen kaivataan kuitenkin lisätutkimusta. Vaikka termit nimittäin ovatkin näennäisesti pieni osa selkotekstiä, vaikuttavat ne osaltaan koko tekstin saavutettavuuteen.

ANNELI HANHISALO
etunimi.sukunimi@helsinki.fi

Kirjoittaja on filosofian maisteri
käännöstieteen alalta.

Aineistolähteet

- Eläkkeet. Kelan selkosivut. <https://www.kela.fi/web/selkosuomi/elakkeet> (13.10.2020).
- Kelan terminologinen sanasto. Etuuksiin liittyvät käsitteet. 5. laitos (TSK 53). Kela ja Sanastokeskus TSK 2018.
- Lapsiperheet. Kelan selkosivut. <https://www.kela.fi/web/selkosuomi/lapsiperheet> (13.10.2020).
- Muutto = Muutto Suomeen tai Suomesta ulkomaille. Kelan selkosivut. <https://www.kela.fi/web/selkosuomi/muutto-suomeen-tai-suomesta-ulkomaille> (13.10.2020).
- Opiskelu ja asevelvollisuus. Kelan selkosivut. <https://www.kela.fi/web/selkosuomi/opiskelu-ja-asevelvollisuus> (13.10.2020).
- Sairastaminen ja kuntoutus. Kelan selkosivut. <https://www.kela.fi/web/selkosuomi/sairastaminen-ja-kuntoutus> (13.10.2020).

Kirjallisuuskäsitteet

- CABRÉ CASTELLVÍ, TERESA M. – SAGER, JUAN C. – DECESARIS, JANET ANN 1999: *Terminology. Theory, methods and*

- applications*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/tlrp.1>.
- DEPECKER, LOÏC 2015: How to build terminology science? – Hendrik J. Kockaert & Frieda Steurs (toim.), *Handbook of terminology*. Volume 1 s. 34–44. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/hot.1>.
- FABER, PAMELA – SAN MARTÍN PIZARRO, ANTONIO 2012: Specialized language pragmatics. – Pamela Faber (toim.), *A cognitive linguistics view of terminology and specialized language* s. 177–203. Berlin: Mouton De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110277203>.
- FREIXA, JUDIT – FERNÁNDEZ-SILVA, SABELA 2017: Terminological variation and the unsaturability of concepts. – Patrick Drouin, Aline Francœur, John Humbley & Aurélie Picton (toim.), *Multiple perspectives on terminological variation* s. 155–180. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/tlrp.18>.
- GUTERMUTH, SILKE 2020. *Leichte Sprache für alle? Eine zielgruppenorientierte Rezeptionsstudie zu leichter und einfacher Sprache*. Berlin: Frank & Timme.
- HAARALA, RISTO 1981: *Sanastotyön opas*. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- HACKEN, PIUS TEN 2015: Terms and specialized vocabulary. Taming the prototypes. – Hendrik J. Kockaert & Frieda Steurs (toim.), *Handbook of terminology*. Volume 1 s. 3–13. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/hot.1>.
- HANHISALO, ANNELI 2021: *Etuustermit Kelan selkosivuilla. Analyysi hyvän termin kriteerien ja selkotekstissä käytetyn termin välisestä yhteydestä*. Suomen kielen sivuainetutkielma. Helsingin yliopisto.
- HEISKANEN, KIRSI 1994: Selkokieli – lausevai tekstitason selkeyttä? – Ari Sainio (toim.), *Selkoa selkokielestä* s. 63–74. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy.
- HIIDENMAA, PIRJO 2000: Pöimintoja virkakielen rekisteristä. – Vesa Heikkinen, Pirjo Hiidenmaa & Ulla Tiililä (toim.), *Teksti työnä, virka kielenä* s. 35–62. Helsinki: Gaudeamus.
- ISO 704 2000: *Terminology work. Principles and methods*. Second edition. Geneva: ISO.
- KAGEURA, KYO 2015: Terminology and lexicography. – Hendrik J. Kockaert & Frieda Steurs (toim.), *Handbook of terminology*. Volume 1 s. 45–59. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/hot.1>.
- KARASJÄRVI, PIA 2021: *Kelan etuuslomakkeiden kognitiivinen saavutettavuus autismikirjon näkökulmasta. Kontekstin esille tuominen selkoistamisen keinona*. Teknisen viestinnän pro gradu -tutkielma. Vaasan yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021062139218>.
- Kela 2019: Kela julkaisi selkokielen verkkosivuston. <https://www.kela.fi/-/kela-julkaisi-selkokielen-verkkosivuston> (2.9.2021).
- KOSKELA, MERJA – LEHIKONEN, EIJA – NUOPPONEN, ANITA 2009: Lue ja ymmärrä. Selkokielisten verkkouutisten kielellisiä piirteitä. – Jyrki Kalliokoski, Tuija Nikko, Saija Pyhäniemi & Susanna Shore (toim.), *AFinLA-e. Soveltavan kielitieteen tutkimuksia* 1 s. 33–46. Helsinki.
- KULKKI-NIEMINEN, AULI 2010: *Selkoistettu uutinen. Lingvistinen analyysi selkotekstin erityispiirteistä*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- LEÓN-ARAÚZ, PILAR 2017: Term and concept variation in specialized knowledge dynamics. – Patrick Drouin, Aline Francœur, John Humbley & Aurélie Picton (toim.), *Multiple perspectives on terminological variation* s. 213–258. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/tlrp.18>.
- LÉRAT, PIERRE 1989: Les fondements théoriques de la terminologie. – *La Banque des mots*. Numéro spécial 2 s. 51–62.
- LESKELÄ, LEEALaura 2019: *Selkokieli*.

- Saavutettavan kielen opas. Helsinki: Kehitysvammaliitto, Oppimateriaalikeskus Opike.
- LESKELÄ, LEEALaura – KULKKI-NIEMINEN, AULI 2015: *Selkokirjoittajan tekstilajit*. Helsinki: Kehitysvammaliitto, Oppimateriaalikeskus Opike.
- LESKELÄ, LEEALaura & UOTILA, ELIISA 2020: Selkokieli saavutettavan viestinnän välineenä. – Maija Hirvonen & Tuija Kinnunen (toim.), *Saavutettava viestintä. Yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä* s. 227–248. Helsinki: Gaudeamus.
- MAASS, CHRISTIANE 2020: *Easy language – plain language – easy language plus. Balancing comprehensibility and acceptability*. Berlin: Frank & Timme. <https://doi.org/10.25528/042>.
- MAASS, CHRISTIANE & HANSEN-SCHIRRA, SILVIA 2020: *Easy language research. Text and user perspectives*. Berlin: Frank & Timme. <https://doi.org/10.25528/043>.
- PELKONEN, SAILA 2020: *Vaikeiden sanojen käyttö ja selittäminen informoivissa selkoteksteissä. Toteutuuko selkokielen ohjeistus? Suomen kielen pro gradu -tutkielma*. Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202011228127>.
- RINK, ISABEL 2019: *Kommunikationsbarrieren*. – Christiane Maaß & Isabel Rink (toim.), *Handbuch barrierefreie Kommunikation* s. 29–65. Berlin: Frank & Timme. <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/43216>.
- Selkokeskus 2018: Selkomittari. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry. https://selkokeskus.fi/wp-content/uploads/2018/10/SELKOMITTARI_2018_11.10.18.pdf (30.1.2021).
- 2022: Hae selkotunnusta. <https://selkokeskus.fi/koulutukset-ja-tekstipalvelut/hae-selkotunnusta/> (2.6.2022).
- SUURONEN, TIMO 2022: *Sanoista saavutettaviksi. Selkokielisten sanastojen laatiminen kognitiivisen saavutettavuuden näkökulmasta. Kääntämisen ja tulkkauksen pro gradu -tutkielma*. Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202205101870>.
- TEMMERMAN, RITA 2000: *Towards new ways of terminology description. The sociocognitive approach*. Amsterdam: John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/tlrp.3>.
- TYYSSTERI, LAURA 2010: *Yhdys-sanatermien rakenne erikoiskielten erityisluonteen kuvaajana*. – Niina Nissilä & Nestori Siponkoski (toim.), *Käännösteoria, ammattikielet ja monikielisyyys. VAKKI-symposiumi XXIX* s. 350–360. VAKKI.
- UOTILA, ELIISA 2013: *Selkokieltä esitteillä. Kelan selko- ja yleiskielisten esitteiden tekstuaalinen analyysi*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- VIRTANEN, HANNU 2014: *Selkokielen käsikirja*. 3. painos. Helsinki: Oppimateriaalikeskus Opike.

Selkoa sanomista – Selkolukijoiden havaintoja selkokielisten uutistekstien ymmärrettävyydestä

Selkokielistä tietoa on tarvittu viime vuosina enemmän kuin koskaan aiemmin. Jokaisen meistä on ollut välttämätöntä saada luotettavaa tietoa itsellemme ymmärrettävällä tavalla. On selvää, että selkokielistä uutisointia tullaan tarvitse-

maan myös tulevaisuudessa. Mutta vastaavatko selkouutiset selkokieltä tarvitsevien ihmisten tarpeisiin tällaisinaan? Asiaa on kysyttävä aiheen asiantuntijoilta – selkokieltä tarvitsevilta ihmisiltä itseltään.